

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Библиотека
УЏБЕНИЦИ

Проф. др МИЛЕНКО КРЕЋА

Члан Сталног арбитражног суда у Хагу
ex Судија ad hoc Међународног суда правде
и Европског суда за права човека
ex Члан Венецијанске комисије

Члан Извршног одбора Светског удружења
за међународно јавно право (Лондон)

Члан Свесловенске академије наука и уметности (Москва)

МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО

Шеснаесто допуњено издање

Проф. др МИЛЕНКО КРЕЋА
Судија ad hoc Међународног суда правде и Европског суда за права човека,
члан Венецијанске комисије, члан Сталног арбитражног суда, Члан Извршног
одбора Светског удружења за међународно јавно право (Лондон),
Члан Свесловенске академије наука и уметности (Москва)

МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО

ШЕСНАЕСТО ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Издавач

Универзитет у Београду – Правни факултет
Центар за издаваштво

За издавача

Проф. др Бојан Милисављевић, декан
Правног факултета Универзитета у Београду

Уредник

Проф. др Душан В. Поповић

© Универзитет у Београду – Правни факултет, 2026.

Сва права задржана. Није дозвољено да било који део ове књиге буде снимљен, емитован или репродукован на било који начин, укључујући, али не ограничавајући се на фотокопирање, фотографију, магнетни упис или било који други вид записа, без претходне сагласности аутора и издавача.

www.ius.bg.ac.rs

Мојој мами Милицы

САДРЖАЈ

Скраћенице.....	25
I. ПОЈАМ МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА	27
1. Термин	27
2. Појам међународног права	28
3. Фрагментација међународног права	34
3.1. Појам и облици фрагментације	34
3.1.1. Фрагментација <i>stricto sensu</i> . тзв. самодовољни режими..	34
3.1.2. Фрагментација <i>lato sensu</i> – структурално-функционална диверзификација. ...	40
3.1.2.1. Решавање сукоба правила међународног права поступком тумачења.....	42
3.1.2.2. Аутоматско дејство правила више, супериорне правне снаге	46
4. Санкције и противмере у међународном праву	54
4.1. Противмере	55
4.1.1. Услови за ваљаност противмера.....	57
4.1.2. Мере трећих држава.....	57
4.1.3. Тзв. секундарне санкције (казнене или рестриктивне мере са екстратериторијалним дејством).....	59
4.2. Реторзије.....	61
4.3. Репресалије у оружаним сукобима	62
4.4. Мере Савета безбедности на основу Главе VII Повеље...	63
II. НАСТАНАК И РАЗВОЈ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА.....	65
1. Стари источни народи.....	66
2. Стара Грчка	66
3. Рим	67
4. Средњи век	68
5. Систем међународног јавног права од Вестфалског мира (1648–1918) – период европског међународног права ...	69
6. Правна природа класичног међународног права.....	73
7. Период после Првог светског рата – конституисање општег или универзалног међународног права.....	75
7.1. Период између два светска рата.....	75

7.2. Период после Другог светског рата.....	77
7.3. Развој после 1990. године.....	80
III. ДОКТРИНА МЕЂУНАРОДНОГ ЈАВНОГ ПРАВА.....	84
1. Претече доктрине међународног јавног права.....	84
2. Природноправна школа.....	87
3. Позитивистичка школа.....	91
3.1. Схватање воље као појединачног вољног акта.....	91
3.2. Схватање воље као опште или колективне воље.....	92
3.3. Интегралистичке теорије воље.....	93
3.4. Ограничења аутономије воље у позитивизму.....	94
4. Социопсихолошке теорије.....	96
5. Постпозитивистичка учења.....	97
IV. ОДНОС УНУТРАШЊЕГ И МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА.....	103
1. Однос унутрашњег и међународног права на теоријском нивоу.....	104
1.1. Дуалистичка теорија.....	104
1.2. Монистичка теорија.....	105
1.3. Компромисне теорије (теорије о координацији).....	106
2. Однос унутрашњег и међународног права у светлости праксе (унутрашње и међународне).....	107
2.1. Однос унутрашњег и међународног права са становишта праксе међународних судова.....	107
2.2. Примена међународног права у унутрашњем праву.....	108
2.3. Техника повезивања унутрашњег и међународног права ...	112
2.4. Осврт на унутрашње право држава.....	113
3. Синтетички осврт.....	113
V. ФОРМАЛНИ ИЗВОРИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА.....	117
1. Међународни уговори.....	119
2. Обичајна правна правила.....	121
2.1. Појам.....	121
2.2. Основ обавезности обичајноправног правила.....	123
2.3. Елементи обичајноправног правила.....	125
2.4. Подела обичаја.....	128
2.5. Приговор или протест.....	128
3. Општа правна начела призната од стране просвећених народа.....	129
4. Судска пракса.....	134
5. Теорија – учења најпозванијих стручњака.....	136
6. Начело правичности (<i>ex aequo et bono</i>).....	138

7. Једностранни правни акти државе	139
8. Акти међународних организација	143
9. Меко право („Soft law“)	145
10. Хијерархија формалних извора	147
11. Кодификација обичајног права	150
VI СУБЈЕКТИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА	153
1. Појам субјективитета у међународном јавном праву	154
2. Облици испољавања субјективитета у међународном праву	156
3. Подела субјеката међународног права	156
3.1. Изворни (оригинерни) и деривативни (изведени) субјекти	156
3.2. Потпуни субјекти (или субјекти <i>stricto sensu</i>) и крњи или абнормални субјекти	157
3.3. Активни и пасивни субјекти	157
3.4. Апстрактни и конкретни субјекти	157
3.5. Трајни и пролазни субјекти	158
4. Субјекти у позитивном међународном праву	159
5. Положај индивидуе у међународном праву	163
VII. ДРЖАВА	168
1. Појам државе у међународном праву	169
2. Врсте држава	172
3. Сложене државе	173
3.1. Персонална унија	173
3.2. Реална унија	173
3.3. Конфедерација	174
3.4. Федерација	175
4. Настанак нових држава	176
5. Настанак нових држава на простору СФРЈ	180
5.1. Покушај стварања државе Косово	181
6. Кондоминијум	184
7. Територијални ентитети и државе под међународном контролом	185
7.1. Сарска област	185
7.2. Слободни град Данциг	186
7.3. Слободни град Јерусалим	186
7.4. Мандатне територије и територије под старатељством	187
7.5. Слободна територија Трст	188
7.6. Босна и Херцеговина	188
7.7. Прелазна управа УН за Источну Славонију, Барању и Западни Срем	190

7.8. Косово и Метохија – део територије Србије под међународном контролом	191
8. Нетериторијални ентитети са елементима субјективитета – постојећи или у фази настајања (<i>in statu nascendi</i>)	194
8.1. Устаници и зарађене стране	194
8.2. Народноослободилачки покрети	195
8.3. Мултинационалне компаније (МНК)	196
8.4. Међувладине компаније (МВК) и међувладина удружења произвођача (МВУП)	198
9. Случајеви <i>sui generis</i>	199
9.1. Света столица (Ватикан)	199
9.2. Тајван (Формоза)	201
9.3. Придружене државе и заједнице држава	202
9.4. Малтешки витешки ред	203
VIII. ПРИЗНАЊЕ ДРЖАВА И ВЛАДА	204
1. Признање држава	204
1.1. Појам и правна природа признања држава	204
1.2. Пракса држава	207
1.3. Врсте признања нових држава	210
1.3.1. Признање <i>de jure</i> и признање <i>de facto</i>	210
1.3.2. Условно и безусловно признање	211
1.3.3. Изричито и прећутно признање	212
1.3.4. Индивидуално и колективно признање	213
1.4. Потреба ревизије установе признања држава	214
2. Признање влада	214
IX. ОСНОВНА ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ДРЖАВА	217
1. Обавеза држава да се уздрже од претње или употребе силе у међусобним односима	219
2. Обавеза решавања међународних спорова мирним средствима	222
3. Право на самоодбрану	223
4. Забрана интервенције у унутрашње и спољне послове	226
4.1. Хуманитарна интервенција	232
4.2. Одговорност за заштиту (Responsibility to Protect)	235
4.3. Однос између хуманитарне интервенције и одговорности за заштиту	237
5. Обавеза држава да сарађују у складу са Повељом УН	238
6. Обавеза савесног испуњавања обавеза	241
X. НАДЛЕЖНОСТ ДРЖАВЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ	243

1. Основни међународноправни принципи за одређивање надлежности	244
2. Облици надлежности државе	246
2.1. Територијална надлежност	246
2.2. Екстратериторијална надлежност државе	248
2.3. Строго унутрашња надлежност државе и међународна надлежност	249
3. Имунитет страних држава	250
XI. ОДГОВОРНОСТ ДРЖАВЕ	255
1. Општи појам међународноправне одговорности државе	256
2. Врсте међународноправне одговорности државе	257
3. Основ грађанске одговорности	260
4. Услови за грађанску одговорност државе	263
5. Облици одговорности државе	267
5.1. Директна одговорност државе	267
5.2. Одговорност државе за акт приватних лица (викарна или намесничка одговорност)	270
5.3. Одговорност државе за штету коју проузрокују побуњеници и устанички покрети	271
5.4. Одговорност државе за акте других држава и међународних организација	272
6. Одговорност међународних организација	274
7. Природа и обим накнаде за кршење међународне обавезе	278
XII. СУКЦЕСИЈА ДРЖАВА	281
1. Појам сукцесије	282
2. Сукцесија и међународноправни континуитет	283
3. Правна природа сукцесије	285
4. Правила о сукцесији држава	288
4.1. Државна имовина	288
4.2. Међународни уговори	290
4.2.1. Сукцесија која се односи на део територије	291
4.2.2. Сукцесија која се односи на државе које су стекле независност	291
4.2.3. Уједињење и отцепљење држава	293
4.3. Чланство у међународним организацијама	296
4.4. Државни дугови	297
4.4.1. Пренос дела територије једне државе	298
4.4.2. Нова независна држава	299
4.4.3. Уједињење држава	300

4.4.4. Отцепљење дела или делова територије једне државе	300
4.4.5. Распад једне државе	302
4.4.6. Критеријуми расподеле државног дуга	302
4.5. Државне архиве	303
4.6. Држављанство становника	305
4.7. Сукцесија права власништва и друга имовинска права и интереси странаца (тзв. стечена права)	306
XIII. ОРГАНИ ЗА ОДРЖАВАЊЕ МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА	308
1. Унутрашњи органи за одржавање међународних односа	309
1.1. Шеф државе	309
1.2. Положај шефа државе у иностранству	312
1.3. Влада и шеф владе	314
1.4. Министар иностраних послова	314
1.5. Остала министарства	316
1.6. Представничко тело	316
1.7. Ванредни унутрашњи органи представљања државе	317
1.7.1. Војни команданти	317
1.7.2. Представници држава у поступцима пред међународним судовима и арбитражама	318
2. Спољашњи органи за одржавање међународних односа	318
2.1. Дипломатски представници	318
2.1.1. Успостављање дипломатских односа	319
2.1.2. Састав дипломатске мисије	320
2.1.3. Функције дипломатских представника	326
2.1.4. Просторије дипломатске мисије	328
2.1.5. Архива и документи дипломатске мисије	330
2.1.6. Олакшице у раду мисије, слобода кретања и комуникација	331
2.1.7. Слобода општења	332
2.1.8. Личне привилегије и имунитети дипломатских представника	333
2.1.8.1. Неприкосновеност дипломатских представника	333
2.1.8.2. Имунитети дипломатских представника	334
2.1.8.3. Привилегије дипломатских представника	336
2.1.9. Правни основ имунитета и привилегија дипломатских представника	337
2.1.10. Престанак функције дипломатског представника	338
2.2. Дипломатска представништва Европске уније	340

2.3. Специјалне мисије	342
2.3.1. Генеза специјалних мисија	342
2.3.2. Појам специјалне мисије	343
2.3.3. Правни положај специјалне мисије	343
3. Конзули	346
3.1. Успостављање конзуларних односа	347
3.2. Стицање конзуларног статуса	348
3.3. Привилегије и имунитети	348
3.3.1. Основ привилегија и имунитета конзуларних представника	348
3.3.2. Олакшице, привилегије и имунитети који се односе на конзулат	349
3.4. Функције конзула	351
3.5. Олакшице, привилегије и имунитети конзула	352
3.5.1. Лична неповредивост	352
3.5.2. Имунитети и привилегије конзула	353
3.6. Престанак функције конзула	354
XIV. МУЛТИЛАТЕРАЛНА ДИПЛОМАТИЈА	355
1. Појам и карактеристике	355
2. Сталне мисије при међународним организацијама	358
3. Функције сталне мисије	359
4. Делегације при органима међународне организације и на конференцијама	360
5. Посматрачи при органима УН и на конференцијама	362
XV. ГРАНИЦЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ	364
1. Општи појам границе у међународном праву	364
2. Државне границе	366
2.1. Појам и врсте државних граница	366
2.2. Правни основ државних и недржавних граница	368
2.3. Повлачење државних граница	368
2.4. Принцип <i>uti possidetis</i>	371
XVI. НАЧИНИ СТИЦАЊА И ГУБИТКА ДРЖАВНЕ ТЕРИТОРИЈЕ	374
1. Цесија	378
2. Ефективна мирна окупација	380
3. Судске одлуке	383
4. Одлуке међународних организација или других међународних тела	383
5. Прираштај (<i>accessio</i>)	384
6. Сукцесија	384

7. Одрицање (<i>derelictio</i>)	385
8. Стицање поморске територије.....	385
XVII. МЕЂУНАРОДНЕ СЛУЖБЕНОСТИ	387
1. Појам међународних службености.....	387
2. Подела међународних службености.....	389
3. Престанак службености	390
XVIII. МЕЂУНАРОДНЕ РЕКЕ	391
1. Употреба међународних река у пловидбене сврхе.....	392
1.1. Режим пловидбе на Дунаву.....	394
1.2. Важећи режим пловидбе – Конвенција о режиму пловидбе на Дунаву (1948)	397
2. Ванпловидбено коришћење међународних водних токова.....	399
XIX. ПОМОРСКА ОБЛАСТ.....	403
1. Извори права мора	404
2. Полазна или базна линија.....	405
3. Унутрашње морске воде	405
4. Архипелашко море	409
5. Територијално море	411
6. Спољни морски појас.....	414
7. Епиконтинентални појас.....	416
8. Искључива економска зона.....	418
9. Међународна зона (заједничка баштина човечанства).....	421
10. Отворено море.....	426
11. Морско разбојство или пиратерија	429
12. Затворена или полузатворена мора.....	430
13. Необалне државе и државе у неповољном географском положају	431
14. Научно истраживање мора.....	434
15. Мореузи.....	436
15.1. Појам и режим мореуза.....	436
15.2. Мореузи чији је режим утврђен међународним уговорима	438
15.2.1. Босфор и Дарданели	438
15.2.2. Гибралтарски мореуз	441
15.2.3. Мореуз Хормуз (Ормуз)	442
15.2.4. Отрантски мореуз	442
16. Морски канали.....	443
16.1. Режим канала	443

16.2. Суецки канал	444
16.3. Панамски канал	446
16.4. Килски канал	448
XX. ВАЗДУШНА ОБЛАСТ	450
1. Теорија међународног права	450
2. Правни режим међународне ваздушне пловидбе	451
3. Положај ваздухоплова	457
XXI. ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	458
XXII. КОСМИЧКО ПРОСТРАНСТВО	461
1. Појам космичког пространства	461
2. Правни режим космоса	463
XXIII. ПРАВИЛА МЕЂУНАРОДНОГ УГОВОРНОГ ПРАВА	470
1. Облици и називи међународних уговора	471
1.1. Облици	471
1.2. Назив	472
1.3. Саставни делови уговора	474
1.4. Језик уговора	475
2. Уговорне стране	476
2.1. О уговорном капацитету уопште	476
2.2. Државе	476
2.3. Међународне организације	479
2.4. Света столица	480
3. Процес закључивања међународних уговора	481
3.1. Преговори	481
3.2. Усвајање (адопција) текста уговора	482
3.3. Аутентификација текста уговора	483
4. Начини изражавања пристанка на обавезивање уговором	485
4.1. Уопште о начинима изражавања пристанка	485
4.2. Потпис	486
4.3. Ратификација	487
4.4. Прихватање или одобравање уговора	489
4.5. Приступање (адхезија)	490
4.6. Размена инструмената који сачињавају уговор	491
5. Регистровање и депоновање уговора	492
5.1. Историјски корени	492
5.2. Регистрација по Пакту Друштва народа	492
5.3. Регистрација по Повељи УН	493
5.4. Депоновање уговора – дужности депозитара	495

6. Примена међународних уговора	496
6.1. Садржинска примена уговора – резерве уз међународне уговоре	496
6.1.1. Појам и природа резерви	496
6.1.2. Еволуција правила о резервама	497
6.2. Временска примена међународних уговора	499
6.3. Интертемпорално право	503
6.4. Територијална примена уговора	504
6.5. Примена сукцесивних уговора који се односе на исти предмет	506
7. Обавезна снага међународних уговора – <i>pacta sunt servanda</i> .	509
8. Дејство уговора	511
8.1. Дејство уговора у односу на стране уговорнице и у односу на треће државе	511
8.2. Клаузула најповлашћеније нације	512
9. Тумачење међународних уговора	513
9.1. Појам и циљ тумачења	513
9.2. Субјекти тумачења	514
9.3. Средства или методе тумачења	517
10. Поништај уговора	520
10.1. Појам	521
10.2. Основи релативне ништавости уговора	523
10.2.1. Прописи унутрашњег права о надлежности за закључење уговора	523
10.2.2. Посебна ограничења овлашћења да се изрази пристанак државе на обавезивање уговором	525
10.2.3. Заблуда	526
10.2.4. Превара	527
10.2.5. Подмићивање (корупција)	528
10.3. Основи апсолутне ништавости уговора	528
10.3.1. Принуда над представником државе	528
10.3.2. Принуда над државом као колективитетом	529
10.3.3. Сукоб са перемпторном нормом општег међународног права (<i>jus cogens</i>)	532
10.4. Поступак поништења и последице ништавости уговора	535
11. Престанак дејства и суспензија уговора	536
11.1. Уопште о престанку дејства уговора	536
11.2. Суспензија или привремена обустава дејства уговора . . .	537
11.3. Основи престанка дејства уговора	538

11.3.1. Престанак уговора или повлачење из уговора на основу одредби уговора или по пристанку страна уговорница	538
11.3.2. Отказ уговора који не садржи одредбе у вези са престанком, повлачењем из уговора или обуставом уговора	540
11.3.3. Престанак или обустава уговора услед накнадног закључења новог уговора.....	541
11.3.4. Престанак уговора услед кршења	542
11.3.5. Суштинска промена околности (<i>rebus sic stantibus</i>).....	543
Елементи позитивно-правног решења	544
а) Фундаментални карактер промене околности...	544
б) Промена околности није била предвиђена од странака (изванредни карактер промене)...	545
в) Суштински основ пристанка	545
г) Коренита измена обима обавеза које још треба извршити на основу уговора	545
д) Изузеци од примене правила <i>rebus sic stantibus</i> .	546
11.3.6. Накнадна немогућност извршења.....	546
11.3.7. Настанак нове перемпторне норме општег међународног права (<i>jus cogens superveniens</i>).....	547
11.4. Остали основи престанка уговора	547
11.5. Амандмани и модификације уговора.....	551
11.5.1. Амандмани и модификација уговора.....	551
11.5.1.1. Амандмани	553
11.5.1.2. Модификација уговора	553
XXIV. МЕЂУНАРОДНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	555
Појам	555
XXV. УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ	558
1. Настанак и основне карактеристике	558
2. Чланство у Организацији уједињених нација.....	561
2.1. Пријем у чланство	563
2.2. Суспензија чланства	566
2.3. Престанак чланства.....	568
3. Организациона структура УН.....	570
3.1. Генерална скупштина	572
3.1.1. Састав и организација	572
3.1.2. Надлежност и гласање	574

3.2. Савет безбедности	576
3.2.1. Природа и структура	576
3.2.2. Композиција	577
3.2.3. Одлучивање у Савету безбедности	578
3.2.4. Надлежност	581
3.3. Економско-социјални савет	583
3.3.1. Састав Савета	583
3.3.2. Задаци и овлашћења Савета	584
3.4. Старатељски савет	585
3.4.1. Композиција и доношење одлука	585
3.4.2. Задаци и овлашћења	586
3.5. Секретаријат УН и Генерални секретар	586
3.5.1. Позиција у систему УН	586
3.5.2. Генерални секретар	587
3.5.3. Секретаријат	589
3.5.4. Надлежност Секретаријата	590
XXVI. РЕГИОНАЛНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	591
1. Општа разматрања	591
2. Позиција регионалних организација у систему Повеље УН ...	592
3. Природа и границе надлежности у светлости Повеље УН	593
XXVII. СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ АГЕНЦИЈЕ	596
1. Појам и генеза	596
2. Природа и карактеристике	597
3. Позиција у систему УН	599
XXVIII. МЕЂУНАРОДНА ЉУДСКА ПРАВА	602
1. Термин	603
2. Појам међународних људских права	603
3. Фундаментални принципи међународних људских права.	604
4. Однос права појединаца и права људских група (колективитета)	612
5. Правна природа	613
6. Општа права и слободе појединаца и њихова заштита	618
6.1. Универзална декларација о правима човека	618
6.2. Пактови о правима човека	620
6.2.1. Пакт о грађанским и политичким правима	620
6.2.2. Пакт о економским социјалним и културним правима	622
6.2.3. Мере међународног надзора и контроле	623

6.2.3.1. Пакт о грађанским и политичким правима	623
6.2.3.2. Пакт о економским социјалним и културним правима.....	625
6.2.3.3. Савет за људска права УН	626
6.3. Забрана дискриминације	628
6.3.1. Општа забрана дискриминације.....	628
6.3.2. Мере надзора и контроле	629
6.3.3. Забрана специфичних облика расне дискриминације.....	630
6.3.4. Апартхејд.....	632
7. Специфична заштита одређених категорија лица	633
7.1. Забрана ропства и трговине робљем	633
7.2. Избеглице.....	635
7.3. Апатриди	637
7.4. Азил.....	638
7.5. Радници мигранти	641
8. Права људских група (колективитета)	643
8.1. Народ.....	643
8.1.1. Појам народа	643
8.1.2. Право народа на егзистенцију.....	645
8.1.3. Право на самоопредељење	645
8.1.4. Право на здраву животну средину.....	647
8.2. Мањине.....	648
8.2.1. Општа разматрања.....	648
8.2.2. Појам и дефиниција	649
8.2.3. Заштита мањина	650
8.2.4. Мањине у позитивном међународном праву	651
8.2.4.1. Статус мањина по општем међународном праву.....	652
8.2.4.1.1. Право на егзистенцију.....	652
8.2.4.1.2. Право на идентитет	653
8.2.4.1.3. Институционални вид.....	655
8.2.4.2. Партикуларно право заштите мањина	656
8.2.4.2.1. Заштита мањина у оквиру Савета Европе	656
8.2.4.2.2. Заштита мањина у оквиру ОЕБС-а....	658
8.2.4.2.3. Да ли постоји европско право заштите мањина?.....	659
8.2.4.2.4. Перспективе заштите мањина	660

8.3. Урођенички или домородачки народи	661
8.4. Концепт тзв. права солидарности или права треће генерације	664
8.5. Регионални системи заштите људских права	666
8.5.1. Афрички регионални систем	667
8.5.2. Амерички регионални систем	669
8.5.3. Европски систем	671
8.5.3.1. Систем Савета Европе	671
8.5.3.1.1. Европски суд за људска права	672
8.5.3.1.1.1. Састав и организација Суда	672
8.5.3.1.1.2. Надлежност Суда и његових тела	673
8.5.3.2. Систем ОЕБС-а	675
8.5.3.3. Систем Европске уније	676
XXIX. МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО (МКП)	678
1. Појам	678
2. Правне претпоставке за настанак и развој МКП	679
3. Основне карактеристике међународног кривичног права	681
4. Однос међународног кривичног права и других грана права	681
4.1. Однос међународног и националног кривичног права	684
4.2. Однос међународног кривичног права и међународних људских права	685
4.3. Однос међународног кривичног права и права оружаних сукоба	685
5. Формални извори међународног кривичног права	686
5.1. Формални извори општег материјалног међународног кривичног права	686
5.2. Формални извори међународног кривичног процесног права	687
5.3. Формални извори МКП у Статуу Сталног међународног кривичног суда	688
6. Општи принципи међународног кривичног права	690
6.1. Принцип законитости	691
6.2. Принцип индивидуалне и субјективне кривичне одговорности	694
6.3. Принцип незастаревања	696
7. Међународни злочини	698
7.1. Злочин агресије	698
7.1.1. Општа разматрања	698
7.1.2. Статут Сталног међународног кривичног суда	700
7.2. Ратни злочини	702

7.2.1. Генеза и правна природа.....	702
7.2.2. Појам и елементи ратних злочина	703
7.3. Злочини против човечности.....	706
7.3.1. Генеза и правна природа.....	706
7.3.2. Злочини против човечности у позитивном међународном праву	707
7.4. Злочин геноцида.....	710
7.4.1. Злочин геноцида и питање одговорности	710
7.4.2. Елементи злочина геноцида.....	711
7.4.2.1. Степен намере	712
7.4.2.2. Уништење	712
7.4.2.3. Обим уништења.....	713
7.4.2.4. Објект уништења.....	714
7.4.2.5. „Као таква“	714
7.5. Остали међународни злочини	715
8. Основи за искључење кривичне одговорности.....	716
8.1. Ментално обољење	717
8.2. Опијеност.....	717
8.3. Самоодбрана	717
8.4. Принуда и стање нужде (<i>exceptio casu necessitatis</i>).....	718
8.5. Заблуда у погледу чињеница и права	719
8.6. Наредба претпостављеног (<i>superior order</i>).....	720
8.7. Репресалије	721
8.8. Остали евентуални основи	721
XXX. МЕЂУНАРОДНО ПРАВО ЗАШТИТЕ И ОЧУВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	723
1. Појам животне средине и њене заштите.....	723
2. Извори и развој међународног права заштите животне средине.....	725
3. Фазе у развоју и принципи међународног права заштите животне околине.....	726
4. Примарна материјалноправна правила о заштити животне околине.....	730
4.1. Очување живе природе и културне баштине.....	730
4.1.1. Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне (1973)	731
4.1.2. Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња (1979).....	731
4.1.3. Конвенција о очувању светске културне баштине (1972).....	732

4.1.4. Конвенција о биолошкој разноврсности (1992)	734
4.1.5. Конвенција о очувању европске дивљачи и природних станишта (1979)	735
4.1.6. Конвенција о борби против дезертификације у земљама са тешком сушом и/или дезертификацији, посебно у Африци (1994)	736
4.2. Атмосфера, озонски омотач и клима	737
4.2.1. Прекогранично загађивање ваздуха	737
4.2.2. Озонски омотач.	739
4.3. Заштита морске и океанске средине	743
4.3.1. Загађивање и обавезе држава	743
4.3.2. Загађивање из копнених извора	744
4.3.3. Загађивање које потиче из активности које се обављају на морском дну и подморју унутар националне јурисдикције	744
4.3.4. Загађивање делатностима у међународној зони	745
4.3.5. Загађивање потапањем	745
4.3.6. Загађивање са бродова	746
4.3.7. Загађивање из ваздуха или ваздухом	747
4.4. Опасни отпади и радиоактивне супстанце.	747
4.5. Заштита животне средине у доба оружаних сукоба.	750
5. Оцена стања међународног права заштите животне средине . .	753
6. Секундарна правила права заштите животне средине – одговорност за загађивање.	755
XXXI. МИРНО РЕШАВАЊЕ СПОРОВА.	763
Увод	764
1. Дипломатска средства	767
1.1. Непосредни дипломатски преговори	767
1.2. Добре услуге и посредовање	769
1.3. Анкетне комисије.	774
1.4. Измирење	776
1.5. Поступак пред УН.	779
2. Међународни судски органи	781
2.1. Арбитража	782
2.1.1. Појам и функције арбитраже.	782
2.1.2. Историјат арбитражног решавања спорова	783
2.1.3. Стални арбитражни суд	785
2.1.3.1. Структура арбитражног суда.	787
2.1.3.2. Надлежност.	788

2.1.3.3. Поступак пред Сталним арбитражним судом	789
2.1.3.4. Право које суд примењује	790
2.1.3.5. Карактер одлуке арбитражног суда	790
2.1.4. Бадинтерова комисија	791
2.2. Међународни суд правде	794
2.2.1. Уопште о Међународном суду правде	794
2.2.2. Избор судија	794
2.2.3. Организација Суда	796
2.2.4. Надлежност Суда	798
2.2.4.1. Уопште о надлежности Суда	798
2.2.4.2. Основ надлежности Суда	798
2.2.4.3. Облици надлежности Суда	802
2.2.4.3.1. Надлежност <i>ratione personae</i>	802
2.2.4.3.2. Надлежност <i>ratione materiae</i>	804
2.2.4.3.3. Надлежност <i>ratione temporis</i>	807
2.2.5. Поступак пред Судом	808
2.2.5.1. Поступак у парницама	808
2.2.5.2. Инцидентни или претходни поступци. .	809
2.2.5.3. Писмена фаза поступка	812
2.2.5.4. Усмена фаза поступка	812
2.2.5.5. Поступак пред већима	813
2.2.5.6. Поступак за давање саветодавног мишљења	814
2.2.5.7. Окончање поступка пред Судом	815
2.3. Међународни суд за право мора	817
2.4. Стални међународни кривични суд	819
2.5. Остали међународни судови	822
2.6. <i>Ad hoc</i> међународни судски органи	823
XXXII. ПРАВО ОРУЖАНИХ СУКОБА	826
1. Општа разматрања	827
2. Појам оружаног сукоба	828
3. Учесници у оружаном сукобу	829
4. Подручје оружаних операција	830
5. Фундаментални принципи права оружаних сукоба	831
6. Ограничења у погледу средстава и метода ратовања	833
6.1. Конвенционално оружје	834
6.2. Несмртоносна оружја (<i>non-lethal weapons</i>)	835
6.3. Оружје за масовно уништење	837

6.3.1. Хемијско оружје	837
6.3.2. Биолошко и бактериолошко оружје	838
6.3.3. Нуклеарно и термонуклеарно оружје	839
7. Забрањени методи ратовања	842
8. Статус цивила и лица <i>hors de combat</i>	845
9. Правила о заштити бораца који не учествују у непријатељствима	845
10. Правила о заштити појединих категорија цивилног становништва	847
11. Ефективност права оружаних сукоба	848
12. Одговорност за кршење права оружаних сукоба	850
13. Окончање оружаног сукоба	851
13.1. Општа разматрања	851
13.2. Окончање непријатељства	852
13.2.1. Капитулација	852
13.2.2. Примирје	853
13.2.3. Обустава ватре	854
13.3. Окончање оружаног сукоба	855